

BENJÁMIN LÁSZLÓ ÖSSZEGYÚJTOTT VERSEI (Franklin.)

Az idei könyvnapon számos fiatal lírikus bemutatkozása örvendeztette a verskedvelőket. Az államosított könyvkiadás egyik legnagyobb eredményeként a fiatal költők köetei mindegyikén ott láthattuk nagy állami kiadók nevét: s ez a szocialista könyvkiadás győzelmét jelenti a kapitalista könyvkiadás fölött.

Fiatallírikusaink közt eredményeiben leggazdagabb a rövid idő alatt élvonalba került Benjámín László, „Örökké élni” című verseskötete a felszabadulás után megjelentek közt a legjelentősebb, nemcsak mennyiségi, de minőségi vonatkozásban is. A válogatás szerencsés volta hiteles bizonyítéka fejlődésének. Szélesskálájú, gazdag líra ez, mely a felszabadulás után írt versekben ért csúcspontjára. Régebbi versei, melyek az elnyomatás éveiben íródtak, pontosan fedezik az utolsó négy esztendő verstermésének emberi hitelét és igazolják a benne élő szocialista ember igazát. Minden sorában újra és újra meggyőző bennünket arról a hatalmas élményről, melyet számára a felszabadulás tudata és szemmel látható valósága nyújtottak és nyújtanak ma is. Olykor szívesen előidéző a részleteknél, de akár a bolgár Kresztev cipészről szól, akár a pártfelülvizsgálatról, magávalragad bennünket az a forró lendület, melyet csak olyan ember érezhet, ki maga is tudta, mit jelentett az elnyomatás éveiben költőnek lenni. Kritikusaink szívesen örvendeznek azon, ha egy költő művében gondos versformálásra, zenei motívumokra bukkannak, de mekkora a kortárs öröme, ha e forma mellé oly gazdag és mindnyájunk számára oly sorsdöntő mondanivaló párosul, mint azt Benjáminnál látjuk.

1943-ban írhatta csak le e sorokat Benjámín:

„Néped kitett a sodró szélnek, — forgó víznek, mint imamalmát — a láma,
hogy zengesd világgá — dicsőségét, szennyét, siralmát;
hogy lobogásoddal jelöld meg — a vést, mely újából kivetné; —
hogy hite benned alakuljon, szavakba szedve, értelemmé.
A széphez, áhított hazához, — egy út vezet csak: a szabadság.
Örvényt, vihart, árt kell legyőznöd, — míg ringalhatnak lágy habocskák.
Hírdesd az egyedül hatalmást, — segítsd őt, megtalálni földjét; —
s onnan indulj magányos útra, — hogy műved végképp teljesejdk!”

Hat évvel később már a Márciusi ifjak-ban így ír:

„Akár a gyári munkapadnál, akár a népért zúgó harcban,
a vériós vers viharában s a gyilkosabb, forróbb viharban —
csak népünk, országunk javáért elvtársak, márciusi ifjak!
Munkánk jutalmaként ragyog szívünkön az értágú csillag.”

SOLYMOS IDA

Két szovjet ifjúsági könyv.

A. P. GAJDAR: R. V. SZ. (Révai.) A. L. ISZBAH: 1924-ES KOROSZTÁLY.
(Hungária.)

A kapitalista társadalom irodalma a serdülő gyermekek kalandvágyát a detektívregények és vadnyugati cow-boytörténetek gyilkos romantikájával táplálta. Természetesen, volt ezek mellett hivatalosan védjegyzett ifjúsági irodalma is ennek a rendszernek, mely nemeslelkű, de főleg jólnevelt és jólvasalt úrigyerekek és durvabeszédű, csavargók ellenességkedéséről mesélt, olykor pedig szegény, „de” becsületes ifjakról szólt, kik két kezük szorgalmas munkájával, méginkább szerény modorukkal és alázatos hátgerincükkel küzdötték fel magukat a legvagyonosabb kapitalista gyárosok közé. Ez az eszménykép természetesen nem sok követőre talált a gyermekek között. Annál nagyobb hatása volt a másik kettőnek: a gengszternek, aki a meggazdagodásnak sokkal gyorsabban ható módszereivel dolgozik; másfelől pedig a detektívnek, aki azt az erkölcsi dicsfényt élvezi, ami a kapitalista vagyontárgyak „önzetlen és becsületlen” védelmezőjének jár osztályrészü.

A szovjet ifjúságnak nincs szüksége ilyenfajta eszményképekre és ilyenfajta romantikára. Eszményképeket szolgáltat az okos, munkás és hősiesség kom-szomolc, a bátor, ügyes kis pionír; romantikát a forradalmak és a háborúk.

A szovjet ifjúsági irodalomnak nincs szüksége mondva csinált hősökre, kikben sem az író, sem az olvasó nem hisz, akiket az álszent polgári társadalom alibinek teremtelt meg, saját undokságának a leleplezésére.

A szovjet ifjúsági irodalomnak a hősei igazi hősök. Nem kellett őket kitá-lálni. Éltek és élnek és megvívják hősi harcukat a szabadságért. Némelyek meghaltak a szabadságért való küzdelemben, mint Oleg Kosevoj, másoknak meg-

adatott, hogy megérhették a dicsőség napját és munkás építői lehetnek a szocializmusnak.

Két ifjúsági regényről szólunk itt.

Arkádij Gajdár neve nem ismeretlen előttünk. *Timur. és ũarsai, A dobos története*, stb. jól rajzolt gyermekfigurákkal nemcsak a gyermekeknek, hanem a felnőtteknek is kedves olvasmányai. Az R. V. Sz. egyesíti magában mindazokat a jótulajdonságokat, melyeket Gajdár többi könyvéből megismertünk. A kis regény a nagy polgárháború idején játszódik. Hősei: Dimka, a kis parasztygyerek és Zsigán, a kis apátlan, anyátlan csavargó. A gyermekek hősi kalandnak válnak szereplőivé azáltal, hogy játék közben rábukkannak a sebesült vörös tisztre. Gyermeki képzeletüket megragadja a háború romantikája, napokon, tán heteken át táplálják, gondolják a hős katonát, apró hazugságoktól, sőt egyéb törvénytelen lépéstől sem riadnak vissza, hiszen nem a polgári ifjúsági regények gáncs-talan lovagjai ők, hanem kis kópé gyerekek, akiket hőskkké avat a véletlenül rájuk szakadt nagy feladat, a vörös katona életének megmentése.

Gajdár nem tűz elérhetetlen eszményeket ifjú olvasói elé. A kis hősök minden körülmények között úgy viselkednek, ahogyan 10—12 éves gyerekek szoktak viselkedni: hősködnék, vagánykodnak, este félnek a sötétben, de hőskkké válnak, felismerik a lapuló gyávaóság utálatosságát, és mint virág a nap felé, úgy fordul gyermeki lelkiük az igazságosság, férfibátorság felé.

Iszbah regénye, az *1924-es korosztály*, mint általában a szovjet ifjúsági könyvek, egyformán szól öregnek, fiatalnak. Eppen csak azért ifjúsági könyv, mert hősei ifjak, a Komszomol fiatal munkásai, a Hadsereg vitéz katonái. Fégya Csájkín, a motorszereelő önként jelentkezik a Vörös Hadseregbe, mert az ellenség már-már Moszkvát szorongatja. Fégyát szintén a fiatal vér romantikája hajtja a harcba: fiatal ember, a hazaszeretet, önfeláldozás érzései mellett jó adag hiúság és kalandvágy is szerepel indítékai között. A háború azonban nem alkalmas arra, hogy az egyéni érvényesülés felé törekvőket dajkálja. Fégya többiben keserves leckében részesül, míg megtanulja, hogy az egyéni bátorság is csak a közösségben, a közösség tervszerű, fegyelmezett együttműködése által válhat hősiességgé.

Gajdár könyvét Koltai Sándor fordította és Kardos Béske illusztrálta. Iszbah regényének Gellért György a fordítója.

W. PETROLAY MARGIT

HÁROM KÖLTŐ. (Kuczka Péter, Kónya Lajos, F. Nagy László.)

Az új magyar lírát már nem kell féltetni. Hosszú vajúdás és keresgélés után — legalábbis egyes képviselőinek alkotásában — eljutott abba a mederbe, amelybe a szocializmus felé haladó népi demokráciák költészetének haladnia kell. Erről tanúskodik az a három verseskötet, amely az idei könyvnapokra látott napvilágot. Mindhárom — Kuczka Péter, Kónya Lajos és F. Nagy László könyve — a szerzők első jelentkezése kötet alakban.

Kuczka Péter „Hosszú sor közepén” című kötetével (Révai) úgy jelenik meg a magyar költészet prondján, mint a mesebeli harmadik királyfi, aki egycsapásra meghódítja szíve választottját, ezúttal az új magyar olvasóközön-séget — munkásokat, parasztokat. Kuczka szeretetreméltó költő. Adottságai: verselési módja, mondanivalója, kifejezései olyan emberi közelbe hozzák az olvasóval, mint eddig még kevés költőnkét. Talán Kuczkanak sikerül leginkább kortársai közül versbe szednie a szocialista hétköznapiakat. Abból, amit Kuczka magáról, családjáról, problémáiról és egyre gazdagabbá váló életéről mond, bármelyik munkás a maga mondanivalóját olvashatja ki. Igaz, Kuczka nem mentes a naturalizmus veszélyétől sem, de alapos okunk van feltételezni, hogy az ilyen kivételes tehetségű fiatal (alig 24 éves) költőt további fejlődése egyre inkább a helyes irányba tereli majd.

Kónya Lajos, a bányászból lett tanító köete (Honfoglalók, Athenaeum) értékben méltán sorakozik az előző mellé. Bár könyvébe több selejtes darab is bekerült, származása és jelenlegi foglalkozása alkalmassá teszi arra, hogy új líránkban egészen eredeti, gazdag mondanivalóval és mindamellett sajátos, egyéni hanggal lépjen fel. Bányászcsaládból származik, ismeri a francia tárnákban robotoló magyar bányászok, valamint az itthoni bányászok sorsát is, jelenleg pedig tanító, pedagógus. A Nevelj jobban-mozgalom indulására rt verse élő példája annak, hogy éppen az úgynevezeti „alkalmi” vers tarthat leg többször igényt maradandó értékre. Legsikerültebbek az epikába hajló költeményei — az új magyar lírának ezen érdekes kísérletezésében-visszakanyarodásában Petőfi hagyományaihoz — talán éppen Kónya érte el az eddigi legjelentősebb eredményt.